

GALÍ, Jordi. *Pere Cerezo. Entre Girona i Argentina*. Fundació Josep Irla. Barcelona, 2018.

Aquest llibre homenatja Pere Cerezo, qui fou batlle de Girona durant una de les èpoques més difícils de la seva història, la Guerra contra el Feixisme. De tarannà progressista, i com tants altres personatges importants de l'època, va acabar exiliant-se al seu país natal, l'Argentina, i mai més no va tornar a trepitjar terres catalanes. La vessant numismàtica d'aquesta publicació, profusament il·lustrada amb fotografies i documents de l'època, rau en el fet que va ser precisament Cerezo una de les dues autoritats les signatures de les quals apareixen en els bitllets que l'Ajuntament de Girona va emetre durant la contesa. Un exemplar d'aquests bitllets, el de 50 cèntims, il·lustra la pàgina 129.

Jaume Boada

MEDALLÍSTICA

POELS, André; VANDAMME, Luc; VAN DRIESSCHE, Jacqueline. *Godefroid Devree-se 1861-1941*. Limburgse Commissie voor Numismatiek vzw, Bèlgica, 2018.

La comunitat de numismàtics belgues, molt activa en l'estudi i la difusió dels seus nombrosos medallistes i empreses fabricants, ha publicat força llibres des de la creació de la primera entitat especialitzada, la *Société Royale de Numismatique de Belgique - Koninklijk belgisch Genootschap voor Numismatiek*, fundada el 1841 i encara avui en actiu. Aquesta tradició s'ha vist continuada en els nostres temps amb altres entitats i una llarga llista d'estudiosos, entre els quals voldríem destacar la figura de Luc Vandamme, vicepresident de la societat *Promotie van de Medaille - Promotion de la Médaille*. Aquest antic gerent del Banc Belfius ha publicat nombrosos estudis sobre medallistes històrics i contemporanis, com Pierre Joseph Braemt, Oscar De Clerck, René Harvent, Nedda el-Asmar, Danièle Debay, Marit Hartman, Gustave Jacobs, Griet Jonker, Jouvenel, Dolf Ledel, Alfons Mauquoy, Hedwig Pauwels, Marcel Rau, Raf Mailleux, Alphonse Michaux o Charles Van der Stappen, entre d'altres. També és autor d'estudis globals sobre les medalles del Congo, les del Festival de Música d'Anvers, les de la reina Elisabeth, les del Museu de la Ginebra de Hasselt, les que representen Pieter Paul Rubens, les dels nobles belgues de 1830 als nostres dies, les de la col·lecció numismàtica del príncep Karel, així com de l'*Enciclopèdia dels medallistes de la Seca de Brussel·les*.

Algunes d'aquestes publicacions les ha elaborat a títol individual, i d'altres en col·laboració amb diferents estudiosos, com succeeix en el nou llibre *Gode-*

froid Devreese 1861-1941, una voluminosa obra de 724 pàgines i tres quilos de pes que recopila i cataloga tota la producció coneguda fins ara del medallista belga, considerat el màxim renovador d'aquesta disciplina artística al seu país. L'edició s'ha fet amb la participació de la Comissió de Numismàtica de Limburg, una associació d'amants de la medallística que té per objectiu compartir coneixements i promoure'ls.

El llibre comença amb una breu biografia de Devreese, una justificació bibliogràfica i una reflexió sobre la seva correspondència al Fons Lefébure (conservat al Gabinet de Manuscrits de la Biblioteca Reial de Bèlgica), un arxiu que conté documentació de les empreses que fabricaven medalles i dels propis medallistes, amb significatives dades sobre les seves activitats. També dedica un capítol a algunes peces remarcables que pertanyen a la Maison Losseau (Devreese cedí al seu amic Léon Losseau una important col·lecció de medalles i foses) que signa Jacqueline Van Driessche. Aquestes primeres pàgines són en francès, les següents són en neerlandès i inclouen una introducció i 466 fitxes de les peces. Aquestes fitxes es presenten de forma cronològica, de manera que es pugui seguir l'evolució creativa i professional de Devreese. Cada fitxa inclou dades significatives en relació al fabricant, el nombre de peces produïdes o les varietats en les mides, el pes o els materials emprats. És un encert, també, la inclusió al final de cada fitxa d'altres treballs de Devreese del mateix moment, de manera que, per exemple, es pot relacionar la medalla dedicada a la inauguració d'un monument amb el monument mateix, essent ambdós obra seva.

Al final, s'inclou un apartat que documenta foses de bronze de gran format basades en medalles (algunes són còpies dels discos per al torn reductor) així com medalles fetes amb materials poc freqüents, com l'ivori, i peces que, per manca d'informació, no s'han pogut datar ni identificar. El llibre conclou amb una llista de paraules clau que permet localitzar les principals referències a les fitxes.

Devreese destacà com a escultor des de ben jove, però s'incorporà al món de la medalla tardanament, als 34 anys, tot i que la seva producció començà a ser important a la dècada següent. Treballà amb les principals empreses del sector (Fonson, Michaux, Janvier & Duval, Wolfers...) i retratà nombroses personalitats del seu temps, des de la reialesa a importants famílies nobles i benestants, així com professionals de la política, l'empresariat, la justícia, la medicina o l'educació. Realitzà una importantíssima producció de medalles durant la Primera Guerra Mundial i fins a la seva mort, durant la Segona. Per tot això, aquesta merescuda publicació permet finalment conèixer millor la seva obra i reivindicar-lo com un dels mestres de la medalla belga del segle XX.

Rossend Casanova

TRIGUEIROS, Antonio Miguel, “Fidelidade ao rei à patria 1823: Fontes inéditas de duas populares medalhas honoríficas”, a *Nummus*, 2a Sèrie, Vol. XL, Porto, 2017, p. 89-111.

L'autor aporta documents inèdits i dades quantitatives sobre l'emissió, a la seca de Lisboa, de la condecoració portuguesa més popular del regnat de Joan VI, establerta l'any 1823. La distinció duia la reial efígie a l'anvers i la inscripció “*Fidelidade ao Rei e à Patria*” al revers. També aporta informació sobre una condecoració contemporània anomenada “*Heroica Fidelidade Transmontana*”, del mateix any 1823.

ANS

VANDAMME, Luc; BONNETAIN, Corinne, *Armand Bonnetain (1883-1973). Een kunstig kunstenaar. Un artiste artisan*, (edició bilingüe franco-neerlandesa), Société archéologique de Namur, Namur, 2018.

El Centre Arqueològic, d'Art i d'Història de la Tour d'Anhaive, situat al districte de Jambes de la ciutat belga de Namur, va celebrar entre l'11 de setembre i el 16 de desembre de 2018 l'exposició monogràfica “Armand Bonnetain (1883-1973). Un artista artesà”, consagrada a aquest reputat escultor i medallista belga. Per a l'ocasió s'edità el catàleg homònim, que juntament amb un segon llibre de l'historiador Luc Vandamme, *Armand Bonnetain 1883-1973* (Herent, 2018), configuren les dues publicacions de referència.

El catàleg s'inicia amb una introducció de Fiona Lebecque, presidenta del Centre d'Archéologie, d'Art et d'Histoire de Jambes, que cita les anteriors experiències numismàtiques celebrades a la Tour d'Anhaive i continua amb una presentació de Cédric Visart de Bocarmé, president de la Société Archéologique de Namur, que rememora la data de 1830, quan va néixer Bèlgica com a estat independent i, amb ell, diverses entitats culturals preservadores del patrimoni, com la *Société* que presideix, fundada el 1845. Aquesta entitat compta amb més de 150.000 objectes (monedes, medalles, matrius, etc.) i el seu fons s'enriqueix cada any amb donacions, com la de 2016, quan Corinne Bonnetain, neboda de l'artista, donà tot el fons del seu taller, un arxiu que conté documentació comptable, fotografies, guixos, models, matrius i medalles, algunes d'elles proves d'artista. Finalment, justifica la selecció de les peces exposades, que són una novetat i que ajuden a comprendre el caràcter innovador, artístic i humà de l'obra de Bonnetain.

El llibre segueix amb un primer article escrit per Corinne Bonnetain, la darrera dipositària familiar del fons de l'artista, on explica les seves vivències d'infantesa, quan podia mirar i no tocar, fascinada pels múltiples objectes que

l'escultor tenia en vitrines i per les peces del taller, on Bonnetain hi feia personalment la fosa de les medalles d'argent. En fa una biografia a partir del material documental que acompanya amb imatges inèdites i dibuixos procedents dels seus "carnets", on el medallista escriu i il·lustra des de la seva vida militar durant la Gran Guerra fins als procediments de la fosa de les seves peces. El text conclou amb els interessos del medallista en la seva darrera etapa de la vida, com el seu jardí florit a tocar del taller, i amb unes reflexions sobre la seva personalitat i el seu pensament sobre la medalla.

Tot seguit, hi ha sis capítols escrits per l'expert numismàtic Luc Vandamme que segueixen un mateix patró: una explicació del tema i una selecció de peces. El primer capítol tracta el seu sobrenom, "el Pisanello del segle XX", atès que admirà la tècnica i l'obra de l'italià, que va voler seguir. Val la pena assenyalar que les peces reproduïdes no estan situades cronològicament, sinó segons el text que les relaciona amb l'artista renaixentista, de manera que s'ofereix la identificació entre allò reflexionat i el reproduït. El segon capítol tracta sobre la seva família i el començament de la seva carrera, i les medalles reproduïxen els retrats dels seus parents, inclòs el seu autoretrat. El tercer capítol està dedicat a la seva passió per la natura, que plasmà en peces de diversos formats, tant per a particulars com per a institucions. El quart capítol tracta sobre les medalles dels francmaçons, on s'hi destaquen els signes representats a les peces, les persones retratades i els artistes que ho eren, com Godefroid Devreese, un altre medallista belga. El cinquè capítol parla de l'admiració que Bonnetain va tenir pels seus predecessors, no només els grans noms del Renaixement, sinó també pels de l'Antiguitat, doncs coneixia bé les monedes gregues gràcies a la col·lecció del seu germà, de les quals feia còpies o les utilitzava com a models per a les seves peces. El sisè i últim capítol està consagrat a les monedes que va realitzar per a Bèlgica (5, 10, 20 i 50 francs belgues), per al Congo Belga (1, 2, 5, 10 i 50 francs belgues), per a Luxemburg (1, 2 i 5 francs luxemburguesos) i fins i tot per al País Basc republicà (1 i 2 pessetes) i que daten de 1937.

Rossend Casanova